

תוכן עניינים:

מבוא.....	3
פרק ראשון: שאלת הזהות בחברה הישראלית.....	5
פרק שני: הדרוזים – רקע היסטורי.....	7
פרק שלישי: הדרוזים בישראל.....	9
פרק ארבע: שאלת הזהות של הדרוזים.....	13
פרק חמש: הדרוזים בשב"ס.....	16
סיכום.....	19
ביבליוגרפיה.....	20

מבוא

שיח הזהות מורכב מדיון בעבר ובהווה.¹ הזהות המודרנית מסתמכת על מרכיבים פרימורדיאליים, אבל היא נוצרת בכלים מודרניים על ידי אליטות, תוך מאבק על עמדות כוח. בתוך תהליך זה, מיתוסים, דת, ערכים, מקומות, אתרים וגבורים, מקבלים מימד של קדושה והופכים למרכיבים משמעותיים בזהות המכוננת.² הזהות היא הקניית משמעות לשיוך או לשייכות, כאשר בחברה המודרנית נחשב מהלך זה למהלך פוליטי. הפרט מייחד את עצמו בתוך הקולקטיב, הוא מרגיש שהוא משויך לו, אולם, לעתים הוא גם מתלבט בשאלות של שייכות והוא מנסה להקנות לה משמעות.³ בחברה המודרנית כאשר לאדם יש מספר זהויות, כגון זהות לאומית, עדתית, רגיונלית, פוליטית, מינית או מקצועית והשאלה "איך את מגדיר את עצמך?" היא שאלה רלוונטית, המעסיקה רבים מאיתנו. ההגדרה העצמית מורכבת מכמה זהויות שהן דינמיות בחשיבותן ובתיעדוף שלהם והיא מכוננת את עצמה. כמו כן, ההגדרה העצמית תלויה בשייכותו של האדם לקולקטיבים אחרים והפרט אינו מצייר את זהותו כאקט חופשי.⁴

בחברה הישראלית מתקיימות זהויות רבות: קבוצתיות, לאומיות דתיות ועדתיות, כאשר הזהות הבולטת בקבוצות היהודית והערבית היא הזהות הלאומית.⁵ בין הזהויות השונות ישנם מתחים והם משתנים עם הזמן ועם השינויים החלים בחייו של הפרט. כמו כן, עוצמת היחסיות בין הזהויות השונות היא משתנה. תיאוריות ליברליות של רב-תרבותיות מדגישות את חובתה של המדינה הרב-תרבותית להכיר בתרבות ובנרטיב של קבוצות חברתיות שמהוות מיעוט והן חשופות לאפליה על ידי הרוב. על המדינה להכיר בשייכותה לכל האזרחים והקבוצות שמרכיבים אותה כמו גם בחשיבותה של הזהות התרבותית ליחיד ולקבוצה.⁶ אולם, במדינת ישראל שבה ההבדלים האתניים בין יהודים וערבים הם חלק מהסכסוך היהודי-ערבי, תפיסת הרב-תרבותיות נתקלת באתגרים רבים.⁷

שאלת המחקר בעבודה זו היא מהי תפיסת הזהות של קצינים דרוזים בשב"ס?

הנחת המחקר היא שתפיסת הזהות של קצינים דרוזים בשב"ס מושפעת ממוקומם של הדרוזים בחברה הישראלית. ההנחה היא שקצין דרוזי יתפוס את זהותו כזהות דרוזית לפני ישראלית. בתוך התפיסה של הקצין הדרוזי את היותו כגאה להיות חלק מהחברה הישראלית ותחושת שייכות אליה, הקצין משתייך לקבוצה ייחודית כדרוזי והזהות הדרוזית היא משמעותית בתפיסתו את עצמו. המרכיבים אשר יימצאו כמשפיעים על תפיסת הזהות יהיו: תרבותיים, מוסדיים, חברתיים, היסטוריים, כלכליים ופוליטיים.

- ¹ ויניצקי-סרוסי, ו'. 1999. מי היינו, מי אנחנו: הסיפור הרשמי. בתוך: ע' בשארה (עורך), בין האני לאנחנו. הבניית זהויות וזהות ישראלית. ירושלים: הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 18.
- ² בשארה, ע. 1999. מבוא: עניינים שבהות. בתוך: ע' בשארה (עורך), בין האני לאנחנו. הבניית זהויות וזהות ישראלית. ירושלים: הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 9.
- ³ שם.
- ⁴ שם.
- ⁵ הדר, י. הימין-רייש, נ. וקנפלמן, א. (2008). מי אנחנו? זהות לאומית במדינת ישראל. פרלמנט 58.
- ⁶ מאוטנר, שגיא, ושמיר, 1998.
- ⁷ עראר, ח., קינן, ע' (עורכים) (2015). זהות, נרטיב ורב-תרבותיות בחינוך הערבי בישראל. אור יהודה: הוצאת פרדס, עמ' 12-13.

פרק ראשון: שאלת הזהות בחברה הישראלית.

מדינת ישראל התגבשה סביב הלאומיות היהודית ועניין זה מתבטא בהגדרתה של ישראל כמדינה "יהודית ודמוקרטית".⁸ בחלק השלישי של מגילת העצמאות, מוצגים עקרונותיה של מדינת ישראל, שעליהם היא תהיה מבוססת. בין שאר העקרונות נמצאים: אופיה הדמוקרטי של מדינת ישראל, שוויון זכויות ושמירה על המקומות הקדושים של כל אחת מהדתות. למרות שהמילה "דמוקרטיה" אינה כתובה במפורש בהכרזה, אופיה הדמוקרטי של המדינה נרמז באופן עקיף. כתוב שהיא תהיה מושתתת על יסוד החירות ותקיים שוויון חברתי ומדיני לכל אזרחיה שיתבטא בשוויון זכויות בפני החוק, בזכות הבחירה ובזכות להיבחר, בזכויות פוליטיות ובשוויון חברתי לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין.

להגדרה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ביטויים מעשיים ברורים בדמות סמלי המדינה (הדג, ההימנון), ימי המנוחה והזיכרון (חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה וחוק איסור גידול חזיר), חקיקה כמו גם השפה העברית שנהנית ממעמד מיוחד. מלבד הסמלים, כמה ממסודותיה הממלכתיים של מדינת ישראל מבטאים את זהותה היהודית, וביניהם הרבנות הראשית, הסוכנות היהודית, והקרן הקיימת לישראל. גם כמה מחוקי היסוד מבטאים את זהותה היהודית של המדינה ובראש ובראשונה, חוק השבות, המאפשר לכל יהודי להגר לישראל, על מנת להבטיח את המשך קיומה של מדינת ישראל כמדינה בעלת רוב יהודי.

רבות נכתב על הסתירה, כביכול, בין היותה של מדינת ישראל מדינה יהודית ודמוקרטית, בעוד שלמעלה מעשרים אחוז מאוכלוסייתה אינה יהודית – וזאת מבלי לכלול את המהגרים שהגיעו משנות התשעים לישראל על סמך חוק השבות המתוקן בעקבות נפילת הגוש הקומוניסטי. הסוציולוג סמי סמוחה טוען כי מדינת ישראל היא דמוקרטיה אתנית.⁹ לעומתו, טוען אורן יפתחאל ואחרים, כי ישראל אינה דמוקרטיה אתנית, מכיוון שהיא מאופיינת בחוסר שוויון מבני, מכיוון שהחברה הישראלית היא דו לאומית או דו אתנית, בה לקולקטיב הערבי אין זכויות לאומיות.¹⁰

בהקשר זה עולה השאלה כיצד מגדירים את עצמם אזרחי המדינה: האם הם נצמדים לזהות הלאומית שלהם או שהם מזדהים יותר עם ההגדרה האזרחית שלהם. שאלה זו מעניינת בעיקר בהקשר של המיעוט הלא יהודי בחברה הישראלית, שכן בגלל אופייה היהודי של מדינת ישראל, הוא אינו נהנה משוויון זכויות מלא כמו אזרחי המדינה המוגדרים כיהודים.

כמו כן, מנקודת מבט הזהות הקולקטיבית המבוססת על לאומיות יהודית, הערבי הוא זר. הזר בחברה אינו שייך לה ומעמדו נקבע בחסד. אך מבחינת השייכות המדינית, ערביי ישראל הם אזרחי המדינה וכדמוקרטיה יש להם מעמד שווה בפני החוק. בין שני יסודות אלה מתקיימת סתירה מהותית ומכיוון ששני היסודות משמשים לקביעת מעמדם של הערבים, הרי שמעמד זה גם הוא מכיל כמה יסודות סותרים.¹¹

⁸ הדר, י. הימין-רייש, נ. וקנפלמן, א. (2008). מי אנחנו? זהות לאומית במדינת ישראל. פרלמנט 58.

⁹ סמוחה, ס. (תשנז). דמוקרטיה אתנית: ישראל כאב טיפוס. ציונות – פולמוס בן זמננו, 277-311.

¹⁰ יפתחאל, א., גאנס, א., רוחאנה, נ. (תשס). האם תיתכן "דמוקרטיה אתנית" יהודים, ערבים והמשטר הישראלי. ג'מעה ו, עמ' 58-78.

¹¹ אביב, א. (1993). החברה הישראלית: מתחים ומאבקים. האוניברסיטה המשודרת, משרד הביטחון, עמ' 48-53.